

Nieuwsbrief Vrienden van de Antwerpse Madonna's

Afgiftekantoor Antwerpen
Nieuwsbrief, nr. 27 [19de jaargang (2020), 1]
v.u.: secr.vkb@proximus.be
De Ster 49, 2540 Hove

Voor 'Kruis en Beeld' vzw
opgericht in 1934

Welkom	3
De evolutie van de vereniging "Voor Kruis en Beeld"	4
Een organisatie waar iedereen samenwerkt	6
Schade en herstel	7
Vele studenten leren van hun Onze-Lieve-Vrouw	9
O.-L.-VR. met de druiventros / Troosteres der bedrukten	14
Enkele geplande of bijna beëindigde ingrepen	19
Postzegelclub Cosmos	22
Ave Anvers	22

Info en colofon

AANDACHT:

Een fonds bij de Koning Boudewijnstichting vervangt de projectrekening van de vorige jaren.

Giften worden vanaf nu overgemaakt of overgeschreven op rekening: BE10 0000 0000 0404 van de Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel, met de gestructureerde mededeling: 017/0510/00005

Elke gift vanaf € 40,00 geeft recht op fiscale vrijstelling.

- Drie soorten ondersteuning (40 euro, 125 euro en 250 euro) verhogen onze mogelijkheden tot verfraaiing en behoud van de beelden, waarvoor dank.
- Legaten voor de werking van de vereniging zijn steeds welkom; raadpleeg uw notaris.

Website: www.verbeelding.be

E-mail: secr.vkb@proximus.be

Welkom

Beste Vrienden van de Antwerpse Madonna's,

In de natuur hebben we gemerkt dat het lente is, nieuw leven ontwikkelt zich en geeft geur en kleur. Stormen zijn er niet aan voorbij gegaan. Al deze elementen beleven wij eveneens in de 85 jaren werking van onze vereniging.

Door de 'vreemde' tijd die wij nu beleven staan er enkele evenementen in mineur:

Erfgoeddag, een van de belangrijkste culturele evenementen van ons land, kan dit jaar niet doorgaan. De risico's voor de gezondheid van de organisatoren en bezoekers zijn te groot. Toch zijn de voorbereidingen voor deze editie niet vergeefs.

De cultureel-erfgoedsector wordt uitgenodigd om zijn inspanningen te laten renderen in 2021. Volgend jaar vindt het evenement plaats op zaterdag 24 en zondag 25 april.

Zondag 10 mei zou de vereniging, samen met jullie, 85 werkjaren gedenken. Gezien de ongewone situatie dit jaar zullen wij deze viering moeten uitstellen. Nieuw bericht volgt later.

De volgende pagina's openen een waaier aan info en activiteiten. Wij nodigen u uit eraan deel te nemen van op de eerste rij.

Zaterdag 15 augustus om 12u. hopen we u te mogen ontmoeten in de kathedraal voor onze jaarlijkse Eucharistieviering aan Maria gewijd. Laten we daar naar uitkijken.

Welkom!

Paula

De evolutie van de vereniging "Voor Kruis en Beeld", van de jaren stillekes naar het digitale tijdperk.

door Jos Dobbeleers

85 jaar geleden, in 1934, ben ik geboren. Dit terzijde, want dat is helemaal niet belangrijk. Maar... in datzelfde jaar werd de vereniging "Voor Kruis en Beeld" gesticht en misschien is het wel eens interessant om de werking en de evolutie van dit prachtig initiatief gedurende deze 85 jaar eens onder de loep te nemen.

In de bijlage van het staatsblad nr 10 van 19 januari 1935 kan men lezen dat op 27 december 1934 door onderstaande stichtende leden een vereniging zonder winstbejag werd gesticht onder de benaming "Voor Kruis en Beeld".

Ik geef u graag de lijst van deze stichtende leden, tevens bestuursleden:

- **E.E. Alfons Zech**, *pastoor-deken van de O.-L.-Vrouwewerk te Antwerpen*
- **Petrus Bartholomeussen**, *ere-ondervoorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen*
- **Alfons Cols**, *ere-notaris*
- **Georges de Cock de Rameyen**, *zonder beroep*
- **Ridder Jules de Mahieu**, *ere-advocaat*
- **Jozef-André De Weerdt**, *ere-notaris*
- **Jan Dierckxsens**, *crederechter van het kanton Borgerhout*
- **Jozef-Frans De Winter**, *ere-voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen*
- **Fernand Emile Istas**, *notaris*
- **Kanunnik Floris Prims**, *stadsarchivaris*
- **August Thyssen**, *pastoor van de Sint-Joriskerk*
- **August Van Spilbeek**, *crederechter van het tweede kanton van Antwerpen*

Geef toe, indrukwekkende lijst; zeker als ge de functies van deze heren leest en, ja, sorry dames, maar de genderwet was toen nog niet in voege. De lijst is alfabetisch weergegeven met uitzondering van de eerste in de rij wiens naam dan nog begint met de letter Z. Monseigneur Zech, zoals hij in die tijd bij ons in de lagere jongensschool op de Vlasmarkt werd genoemd, was een indrukwekkende figuur die niet alleen pastoor-deken was van de O.-L.-Vrouwewerk van Antwerpen maar tevens "huisprelaat van de paus".

Ik heb geen idee hoe de vergaderingen van dit select gezelschap verliepen maar van één ding ben ik zeker: er werden dikke sigaren gerookt en een wijntje van een goed wijnjaar gedronken. Ik heb geen enkel idee van wat er tijdens de vergaderingen werd beslist want de archieven zwijgen hierover in alle talen. Maar laat ons even een tijds capsule nemen die ons kan verplaatsen naar de jaren dertig, de periode van vóór WO II. Het leven was toen nog gans anders. Men kende nog niet het jachtige tempo van nu en men keek nog met respect naar de mensen met enig gezag.

Het is dan ook begrijpelijk dat hoger genoemde leden van de vereniging nog invloed hadden op de eenvoudige bevolking van toen die ongetwijfeld gewillig gevolg gaf aan het verzoek om herstellingen of de nodige onderhoudswerken uit te voeren. Een nieuw laagje verf was vlug gegeven. Dit blijkt dan ook wanneer men nu restauratiewerken laat uitvoeren dat er soms meer dan 40 verflagen op een beeld worden aangetroffen waardoor O.-L.-Vrouw geen hoofd maar een soort bloemkool op haar lichaam heeft staan.

We laten WO II buiten beschouwing want in deze donkere periode hadden de mensen andere zorgen. In plaats van onderhoud en herstel werden veel Madonnabeelden verwaarloosd. Bovendien zijn er een aantal beelden slachtoffer geworden van vernieling door het oorlogsgeweld.

Na de oorlog was de werking van de vereniging zeker nog niet optimaal maar er werd in de mate van het mogelijke hersteld wat was beschadigd door mensen met 'gouden handen' die zich vrijwillig ten dienste stelden en met veel ijver de gevraagde klussen uitvoerden. Uiteindelijk kwam de gewone werking weer op gang en daar veranderde weinig aan in de volgende decennia.

Wanneer ik in de jaren tachtig toevallig in contact kwam met leden van de vereniging heb ik, gezien mijn persoonlijke belangstelling voor dit typisch Antwerps beeldenpatrimonium, ogenblikkelijk positief gereageerd op hun vraag om toe te treden tot de vereniging.

De vergaderingen hadden toen plaats in een stemmig kamertje (vol religieuze antiek) van het mooie klooster van de zwartzusters in de gelijknamige straat. Ze verliepen ongeveer als volgt. Nippend aan een lekker glas wijn en in een wolk van sigarenrook leidde voorzitter Joris (Georges) Arts de vergadering, d.w.z., hij bladerde door de agenda. Ieder punt werd besproken. Soms werd over een oplossing gepraat maar meestal belandden de problemen terug op de stapel.

Verschillende jaren werd er gewerkt op een laag pitje, zodanig zelfs dat ik er mee wou stoppen. Op 't einde van de vorige eeuw keerde het tij gelukkig in de positieve zin. Er kwam een nieuw en dynamisch beleid of was het misschien de aanwezigheid van de vrouwen die in die periode hun entree maakten in dit tot dan toe mannenbastion.

Er werd zoveel mogelijk een oplossing gezocht voor de punten die op de agenda stonden.

Eenzijds door een aantal van onze leden die zelf verschillende klussen klaarden, anderzijds werd er beroep gedaan op bekwame, professionele beeldhouwers die de beelden restaureren volgens de regels van de kunst.

Er werd ook meer propaganda gemaakt door o.a. de organisatie van een tentoonstelling, de uitgave van een boek en het oprichten van een vriendenkring. De leden van deze vriendenkring krijgen jaarlijks één (soms twee) boekje toegezonden onder de benaming "Nieuwsbrief van de Vrienden van de Antwerpse Madonna's". Deze nieuwsbrieven kwamen voornamelijk tot stand door het werk van onze betreurde medewerker Wim Strecker die goed overweg kon met zijn computer. Ja, het digitaal tijdperk had zijn intrede gedaan en "Voor Kruis en Beeld" kon niet achterblijven. Een eigen website drong zich op maar dat werd een moeilijke geboorte.

En hoe gaat het nu met onze oude vereniging. Wel, de zwartzusters, die ons gedurende vele jaren gastvrij hebben ontvangen, gingen, gezien hun gezegende leeftijd, op rust en verlieten hun mooie klooster met als gevolg dat onze vereniging een andere vergaderruimte moest zoeken. We vonden een nieuwe stek in het Amandushuis aan de Tabaksvest en daar wordt nu hard gewerkt. Het uitvoeren van kleine klussen wordt, spijtig genoeg, bemoeilijkt door talrijke nieuwe stedelijke beslissingen maar de vergaderingen lopen echt gesmeerd.

Onder het voorzitterschap van onze ijverige en immer actieve Paula Sörnsen, bijgestaan door een aantal nieuwe maar zeer bekwame leden die de vergaderingen met alle mogelijke digitale middelen (powerpoints, tablets, smartphones, e.d.) en hun eigen knowhow de vereniging "Voor Kruis en Beeld" een nieuwe impuls hebben gegeven, waardoor ik alle vertrouwen heb voor de toekomst.

Een organisatie waar iedereen samenwerkt

door Alain Cols

Onze Madonnabeelden trotseren de tijd, de ene al wat beter dan de andere en in haar 85 jaar bestaan zijn heel wat beelden door heel wat vrijwilligers met liefde en aandacht behandeld zodat vele voorbijgangers opkijken en misschien een momentje van stilte en bezinning inlassen in het toch òh zo drukke leven.

Al de beelden onderhouden wordt er met de dag niet gemakkelijker op. Je mag zo maar niet een hoge ladder tegen je gevel plaatsen, en zeker al geen stelling zonder de nodige vergunningen te hebben. De weg naar subsidies wordt er ook al niet eenvoudiger op. Ondanks het feit dat we de laatste jaren heel wat nieuwe leden mochten aantrekken, kunnen we ons moeilijk een jonge vereniging noemen, maar het enthousiasme is er en de ervaren leden tonen de weg aan de "jongeren". Ook is ons in 2018 Wim Strecker totaal onverwacht ontvallen, een werkpaard die van alles op de hoogte was. Hem vervangen op staande voet was niet evident. Om iedereen te betrekken en het werk te verdelen hebben we besloten een meer gestructureerde organisatie op te zetten.

Alles draait om de beelden. Vandaar de eerste twee belangrijke werkgroepen: de **Werkgroep Sectorverantwoordelijken** en de **Werkgroep Conservatie/Restauratie**.

De eerste groepeert de vroegere wijkmeesters, nu sectorverantwoordelijken (SV). De SV's hebben elk een wijk en worden verzocht continu in hun wijk aandacht te hebben voor wat er gebeurt met hun beelden. Er kan schade door rijdend verkeer (kranen, vrachtwagens, ...) voorkomen, het pand kan van eigenaar veranderen, het beeld is misschien gewoon aan restauratie toe, etc etc.

Minstens twee maal per jaar brengt de SV verslag uit en dat wordt samen besproken. Een prioriteitenlijst wordt opgesteld van de beelden die op korte termijn onderhouden moeten worden. Momenteel bevat deze lijst 21 beelden alsmede de kapel aan de Beukenlaan.

Wanneer een dossier eenmaal in gang gezet wordt, komt de Werkgroep Conservatie/Restauratie aan zet. De coördinator brengt voor elk beeld een team samen: de coördinator zelf, een restaurateur als technisch raadgever, een financieel specialist die voor het budget, de mogelijke subsidies, vergunningen enz zal instaan, en de sectorverantwoordelijke.

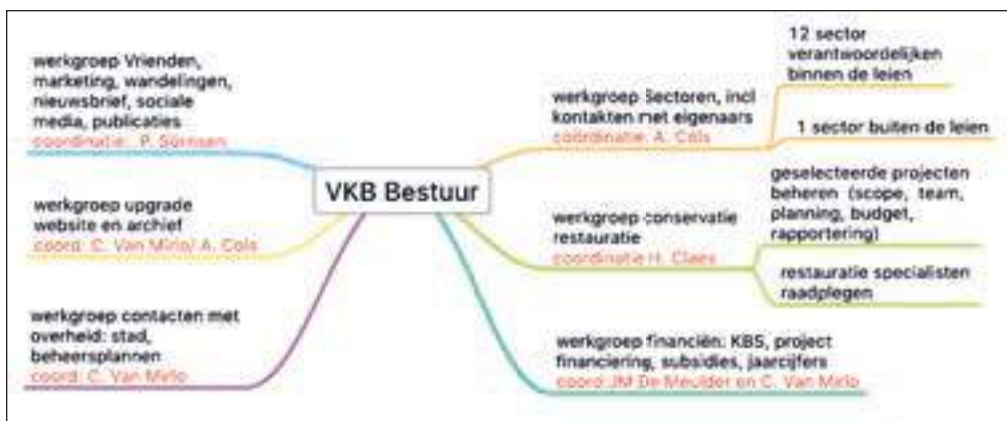
Naast deze twee werkgroepen zijn er vier ondersteunde werkgroepen:

Werkgroep Vrienden en Public Relations: die zorgen voor de Nieuwsbrief, de wandelingen, de publicaties en maken ons zichtbaar op de sociale media. "Like" Voor Kruis en Beeld op Facebook, er komen regelmatig interessante weetjes online.

Werkgroep Website: de zeer leerrijke website www.verbeelding.be (een goudmijn aan publieke informatie) is ongeveer 10 jaar oud en is aan een grondige update toe. Samen met een specialist is een team hiermee bezig. We hopen tegen september 2020 hiermee klaar te zijn.

Werkgroep Financiën: beheer van de gelden (o.a. van de Koning Boudewijnstichting), aanvraag van subsidies, publiceren van de jaarcijfers.

Werkgroep Overheid: contacten met het stadsbestuur, beheersplannen, etc ...

Globaal ziet onze structuur er uit zoals op bovenstaand schema. We zijn waarschijnlijk nog niet klaar voor alle uitdagingen, alle hulp blijft nuttig!

Reacties en commentaar op wat voorafgaat is steeds welkom, maar we gaan ervoor dankzij uw steun!

Schade en herstel

door Paula Sörnsen

Dankzij de politie, die het bisdom Antwerpen om inlichtingen verzocht, kon onze vereniging opgespoord worden. Het was begin september 2018 en onze toenmalige secretaris deelde ons mee: "Ik kreeg juist telefoon van een werfleider die me mededeelde dat het beeld in de Korte Noordstraat hoek Predikerinnenstraat beschadigd werd door zijn kraanman. Het beeld zou gehalveerd zijn en bij hem in de keet aan het Klapdorp in een doos liggen. De stukken tenminste, de rest hangt nog aan de muur."

Voor een dringende interventie konden we David Natidze als restaurator bereiken. Zijn eerste reactie: "Bij het zien van deze verwoesting voelde ik mij pijnlijk getroffen, zulk een mooi terracotta beeld in honderden kleine stukjes ... Tegelijkertijd voelde ik me uitgedaagd om dit beeld terug in zijn oorspronkelijke staat te herstellen".

Na het ongeval waren er slechts drie delen van het beeld overgebleven: het hoofd van Maria en het kind en het onderste deel van het beeld. Deze restanten zullen nodig blijken om de ontbrekende delen bij te maken en de sculptuur te vervolledigen.

De resterende stukken, de doos met ontelbare losse beeldstukken, eveneens de stralenkrans worden overgebracht naar het atelier. Er zal een geraamte gemaakt worden uit roestvrij staal, waaraan het geheel wordt verankerd, dat stevig aan elkaar wordt vastgezet met epoxylijm.

Een gelijkaardig model wordt gereproduceerd. Naar aanleiding van oude foto's en de resterende stukken, wordt het modelbeeld geboetseerd. Vervolgens wordt er een mal gemaakt van het modelbeeld, waarvan een plaasteren positief gegoten wordt.

Dit gedroogde stevige beeld wordt gebruikt als model om het gerestaureerde beeld het originele uiterlijk te geven. Het geraamte met de daaraan vastgemaakte stukken zal dan met kalkmortel

stelselmatig worden bijgevuld op basis van het model. De scepter die Maria in de hand had, wordt afzonderlijk in hout gemaakt en afgedekt met bladgoud.

De zwaar beschadigde koperen kroon wordt gebraseerd en bewerkt om vervolgens ook met bladgoud te beplakken. De aluminium console is gedeformeed en stuk. Deze wordt gecorrigeerd en de vermiste stukken worden bijgevuld. De stralenkrans wordt losgemaakt en behandeld. Ook de luifel wordt terug in orde gemaakt en geschilderd. Het geheel wordt stevig terug gemonteerd. Met behulp van een stelling worden het beeld en de console terug op zijn originele plaats bevestigd.

Wij moeten u niet vertellen dat dit alles een monnikenwerk mag genoemd worden. Het inzicht in het werk van de oorspronkelijke kunstenaar, het geduld en het doorzettingsvermogen, kan nooit voldoende gewaardeerd worden. Respect en bewondering voor ons patrimonium, en de restaurateur(s), zijn hier wel op z'n plaats.

Vele studenten leren van hun Onze-Lieve-Vrouw

door Carolien van der Star

Voorgeschiedenis

Tot in 1922 hangt de beeldengroep "Onze-Lieve-Vrouwe met Kind" aan het hoekhuis Klapdorp 42/Mutsaardstraat. Men zal het pand mooier hebben willen maken door het plaatsen van een voortreffelijk barok gevelbeeld, een staande Maria in terracotta. De uitvoerende kunstenaar zou Michiel Van der Voort (1667-1737) geweest zijn¹, "een man van eene zeldzame werkzaamheid"², zegt eerwaarde Thyssen in zijn boek in 1922. Mark Edo Tralbaut, een kunsthistoricus en journalist, zegt in zijn doctoraat uit 1942 dat hij de toeschrijving van diverse sculpturen van Michiel Van der Voort (waaronder deze Maria) niet via archieven terug kan vinden. Stadsarchivaris Amand De Lattin plaatst een terracotabeeld Mariabeeld van Van der Voort met een houten Kind in 1955³ op Klapdorp nr. 101. Is dat deze Maria? Het huidige, staande Kind wordt ergens in het Mariabestaan toegevoegd. De beeldsnijder en het tijdstip van productie zijn tot op heden onbekend.

Rond 1922 dreigt de beeldengroep op nr. 42 weer te storten. De gehele groep wordt afgenomen en hersteld door Louis Jacobin (1884-1943). Ze ontdekken in 1922 dat het Kind van (eiken)hout is. De kundige beeldhouwer Jacobin sculpteert in 1923 een nieuwe console⁴ met wereldbol met zwevende cherubijnen bij een wolkendek, en een maansikkel waarrond een slang kronkelt. Onderzoek laat zien dat het Kind een nieuw deel aan de linkervoet heeft gekregen. Heeft Jacobin dit gedaan? Is dat omdat het hout te veel was aangetast door de weersomstandigheden of paste het voetje niet op de nieuwe wereldbol? Hij brengt in ieder geval een nieuwe verflaag aan! Jacobin zorgt daarna voor de heropstelling van de groep aan de hoek van de gevel van Klapdorp nr. 40: waardoor het beeld gunstiger

staat opgesteld in de regenrichting. De groep komt onder de hoede van het broederschap der H. Scapulier (parochie St.-Carolus), waardoor de werking standvastiger is gemaakt, "want menschen gaan voorbij en broederschappen blijven".

Jacobin was trouwens een beeldhouwer van Kristene kunst⁵. Via zijn avondlessen tekenen kwam hij tot het boetseren, daarin kreeg hij onderricht van de beeldhouwers Frans Deckers

¹ Thyssen A., *Antwerpen vermaard door den eeredienst van Maria* (Antwerpen 1922), p.278

² Ibidem, p.27

³ De Lattin Amand, *Doorheen Oud Antwerpen* (Antwerpen 1955), p.155

⁴ gesigneerd en gedateerd: 'JACOBIN 1923 ANTW'

⁵ Verdonck Joris, *Borgerhoutse kunstenaars* (Antwerpen 1940), p.48

en Josue Dupon. Tijdens WOI vluchtte hij naar het neutrale Nederland waar hij beeldhouwde en begon daarna zijn eigen atelier met voornamelijk kerksculpturen en –meubilair. Vooral zijn Heilig Hartbeelden geven hem faam. De herstelling van de Klapdorp beeldengroep en de nieuwe sokkel gebeurde dus door een, in die tijd, vermaarde beeldhouwer!

De tand des tijds blijft niet werkloos ... Vòòr de sloop van het gehele pand Klapdorp 40 werd de gehele beeldengroep, sokkel, Maria, en Kind als- ook het baldakijn en de lantaarn door studenten afgenomen en overgebracht naar de Academie in de Blindestraat. Onder leiding van docente Carolien van der Star zullen verscheidene studenten van de opleiding Conservatie/Restauratie, studio Steen aan de Artesis Hogeschool Antwerpen elf opeenvolgende academie jaren aan de diverse onderdelen van de groep werken.

Het doel van de restauratie is deze beelden- groep te herplaatsen als een leesbaar geheel dat weer een groot aantal jaren in de buitenlucht kan staan. Voor veel studenten wordt de beel- dengroep een leerproces. Ze leren via een pro- bleemstelling en doelstelling oplossingsgericht denken en werken en doen, methodisch gericht, zoveel mogelijk verschillende onderzoeks- en leerervaringen op, maar nooit via productiewerk.

Ze leren vooral van verschillende werkzaamhe- den zoals dat in een onderwijssituatie gebruike- lijk is. Daarmee duren de werkzaamheden heel veel langer: het heeft geen zin een student een heel academiejaar lang bezig te laten zijn met één handeling. In totaal heeft deze beeldengroep zo'n 20 studenten veel verschillende studie- ervaringen mee gegeven!

Er worden allerlei opzoekingen gedaan op o.a. historisch vlak, de ontstaansgeschiedenis, de cultuurhistorische en kunsthistorische context. In dit studiegebied kwamen veel vragen aan bod die in verscheidene jaren door ook weer

andere studenten worden bestudeerd. Hoe ging de beeldhouwer destijds te werk? De meeste vragen komen echter vanuit materiaal techni- sche gebied.

Materialen

De beeldengroep bestaat uit veel materialen. De barokke Maria is gemaakt in klei. Om buiten te staan moet ze worden gebakken. Daarom is ze uitgehold en doorsneden. Vermoedelijk kon 'n één meter hoog beeld niet in de oven, 2 delen van 50 cm. wel. Maria straalt een soort realisme uit en haar kleed is erg elegant en sierlijk. Ze houdt wat plooiwallen van haar kleed vast, die lijken op te waaien in de wind. Is dat om haar Kind niet te storen in zijn beweging? En heb- ben wij, als kijkers naar haar, ook contact met elkaar? Dat niet, ze lijkt een beetje over ons, toeschouwers, heen te kijken.

Het staande Jezuskind, in eikenhout uitgevoerd, staat voor Maria, en doorsteekt met een kruis- staf de kronkelende slang. Hij doodt daarmee het symbool van het kwaad. Het Kind staat daarbij los van zijn moeder, want staand kan hij het best deze activiteit uitvoeren. Zijn Moeder Maria geeft met haar rechterhand daarvoor ook alle ruimte. Het 'steken' wordt met vaart uitgevoerd, want zijn beschermende doek bolt zijwaarts op.

De houding van zijn hoofd en de oogopslag laten overigens niet zien dat hij naar de slang kijkt.

Maria werd gekroond met een metalen kroon, de hemelse beloning. Deze moet stabiel vast zitten in haar terracotta hoofd. De beeldhou- wer heeft daar doelbewust een gat gemaakt om een kroon in vast te zetten. Maar... het gat heeft een dubbelfunctie. In de terracotta functioneerde het ook als een ontluchtingsgat. Hierdoor kon de lucht in de klei ontsnappen tijdens het bakproces waarin de zachte klei tot steenachtig materiaal werd..

Maria staat op een wereldbol waar een slang rondom ligt. Het dier staat symbool voor het sluipend kwaad en wordt met succes bestreden door het Jezuskind. De console, de wereldbol, is uitgevoerd in Euville steen, een moderne steen die goed verkrijgbaar is in de tijd van Jacobin. Consoles als deze werden in de barok vaak uitgebeeld met cherubijnen en wolken. Dit doet toch vermoeden dat Jacobin de originele sokkel als inspiratiebron heeft gehad. En aan de sokkel hangt de lantaarn. Dat geeft licht in de duisternis van de nacht!

De baldakijn in metaal, is omwille van praktische redenen mee in de beeldengroep geïntegreerd, en dient om de beeldengroep te beschutten. De H. Geest, symbolisch voorgesteld als een duif heeft achter zich een houten, bladgoud-vergulde stralenkrans hangt onder de baldakijn. De heilige Geest werd in hout uitgevoerd en wit geschilderd met fel oranje pootjes.

Schades, ontdekkingen en werkzaamheden

De volgorde van de praktijkwerkzaamheden wordt allereerst door de nieuwbouw ingegeven. De console moet als eerste worden aangepakt

om terug te keren aan de hoek op de gevel van het nieuw te bouwen appartementencomplex. Diverse tweede bachelor studenten leren de beginselen van stratigrafisch onderzoek. De console wordt onderverdeeld in zones als de globe, de cherubijnen en de slang én de subzones zoals bij de cherubijnen het incarnaat (de huid), het haar en de vleugels, die allemaal een welbepaalde kleur kunnen hebben. Via kijkpunten, gemaakt met een scalpel onder de binoculaire microscoop, wordt bestudeerd hoeveel lagen verf aanwezig zijn én alle lagen worden op kleur, dikte en textuur gedefinieerd.

Omdat de console uit 1923 is heeft deze niet zoveel verschillende overschilderingen. Vermoedelijk is de console in zijn bestaan na de eerste schildersbeurt door Jacobin nog twee maal overschilderd in de tijd met een pakketje verven. De laatste overschildering in lichtblauwe tinten dateert van na 1981. In totaal zijn er zo'n 11 lagen verf op de console te vinden. Een foto van het beeld uit 1981 in het boek Antwerpse Madonna's (binnen de leien) van Piet Schepens toont het beeldenensemble en sokkel nog monochroom wit. In hoeverre de sokkel een kopie van de originele sokkel is blijft de vraag.

Ontstaansgeschiedenis & Cultuurhistorische context

Sedert 1124 was de stad toegewijd aan Maria en was de mariale cultus er het voorwerp van ware godsvrucht. De tendens om bijna aan elke straathoek een Mariabeeld te plaatsen, groeide uit in de zestiende eeuw. Vooral de mariale devotie in het straatbeeld kwam werden enkel kruisbeelden, voorlopers van de latere calvariegroepen als thema gebruikt.

Maria, Onze Lieve Vrouw of Madonna genaamd dankt haar centrale plaats aan het feit dat Jezus geboren werd uit haar menselijk maar maagdelijk lichaam. De gevelbeelden stellen meestal de relatie voor van de moeder en het Kind. Later kreeg Maria een plek in de harten van ontelbare gelovigen bij de Antwerpse bevolking. Na verloop van tijd ontstaat er een mariaal patrimonium als een soort eregroet aan Maria.

In Antwerpen waren het de gebuurten die hun stegen en straten met beelden sierden. Iedereen mocht zien dat hun burengemeenschap de Moeder Gods eerde en beminde. Dit was gekoppeld aan een veiligheidsgevoel in de wijken. Bij de aanvraag tot het plaatsen van een gevelbeeld werd eveneens een devotielicht voorzien. In de schaars verlichte stad van toen was dit zeker een hulpmiddel. In 2020 telt onze stad nog 'n 165 gevelbeelden binnen de Leien.

De rijkdom aan Maria beelden is hier voor een groot deel te danken aan artistieke ambitie. Het was ook een belangrijk element voor het behalen van het meesterschap in de beeldhouwkunst. In de eerste decennia van de achttiende eeuw bestonden er ateliers die beeldhouwwerken leverden. De beelden werden door bekende meesters gekapt of gesneden.

Waardeanalyse

Een onroerend goed heeft historische waarde als het getuigt van een (maatschappelijke) ontwikkeling, gebeurtenis, figuur, instelling of landgebruik uit het verleden van de mens. Vanuit onderzoek blijkt dat de stad Antwerpen het grootste publiekstoegankelijke historisch religieus patrimonium van België bezit. Hoewel de objecten gehelen vormen die op zichzelf staan, staan ze allemaal in verband met elkaar en vormen ze samen een collectie met rechtstreekse invloed op het algemeen straatbeeld van de Antwerpse binnenstad. Ze dragen bij aan het beeld over het verleden van de stad en zijn bevolking. En ze laten vele Maria's zien, in verschillende stadia van het menselijk vrouwenleven, van stralende jonge, trotse moeder tot treurende vrouw om haar overleden zoon.

Maria vraagt extra aandacht

In de variatie aan materialen lijkt dat enkel Maria origineel is, terwijl de andere onderdelen als Kind en sokkel vervangen werden doorheen de tijd. Van Maria ontbreekt de rechter onderarm en hand (vandalisme?), die in 1992 nog intact was (archieffoto VKB) en van de plooiwallen ontbreken rechts grotere delen. Van de kruisstaf van het Kind is het kruis verdwenen. Maria is bedekt met 16 verflagen die fragmentarisch aanwezig zijn: voor zo'n oud beeld zijn dat er heel weinig. Maria is al een keer van haar verflagen ontdaan: vermoedelijk bij een vorige restauratie. De aangetroffen verflagen zijn monochroom wit tot aan de laatste interventie, waar Maria een bichrome (wit-beige) afwerking heeft gekregen. De verf bevat geen lood.

Door de verflagen heen is duidelijk dat er een aantal grote breuken in Maria aanwezig zijn,

waarvan één grote verticale. Ook aan haar voeten en grondplaat zijn stukken afgebroken. Ze staat zelfs wankel op haar voetstuk, omdat haar voetstuk en voeten vol gezogen zijn geweest met vocht. Hierdoor zijn, via de vries/dooicyclus scheuren verschenen, die veel stukken terracotta hebben afgebroken. Het uitgeholde beeld is op een zeker moment volgestort met gips, nog eens verstevigd met een armatuur in ijzer, wat door het vocht is gaan corroderen en uitzetten. Een desastreuze materiaalkeuze en veroorzaker van de grote hoeveelheid breuken en scheuren in de terracotta. In die gips zitten ook nog oude krantfragmenten. Een leesbaar stukje geeft deels het verhaal van de tewerkstelling van Kolonel James T. Duke in Berlijn weer. Deze was daar in 1949-1950. Maria werd dus kort na 1950 voorzien van de gips. De terracotta moet eerst goed gereinigd zijn om alle afgebroken delen te verlijmen. Om het overzicht te bewaren worden eerst kleine stukken verlijmd, opdat in een latere fase van de restauratie slechts enkele grote delen moeten worden verlijmd.

Maria's ontbrekende rechter onderarm en uitgestrekte hand zijn niet bewaard gebleven. En er zijn weinig foto's waarop haar hand duidelijk zichtbaar is: maar één uit 1992. Het standpunt van de fotograaf naar het beeld wordt steeds ingenomen om tijdens het kopiërend boetseren via het zelfde perspectief de stand en grootte van de arm en hand zo goed mogelijk te kunnen vergelijken. Ook de stand van de vingers moet juist zijn ten overstaan van de handpalm van Maria en de lengte van de onderarm.

Na het boetseren is een mal gemaakt en zijn hand met onderarm afgegoten in kalkmortel, via een testbank, in de juiste receptuur. Omdat we toch niet tevreden waren over het eindresultaat is een academiejaar nadien de hand en arm door een andere studente nog een keer geboetseerd en afgegoten, met een meer bevredigend resultaat. Maria en Kind zijn afgewerkt met een aantal olieverflagen.

Terug op nr. 40

Door zowel Maria als Kind op loden pootjes op de console te plaatsen zal water eerder verdampen en een minder schadelijk effect hebben op de diverse materialen. De houten H. geest en de gouden stralenkrans zijn redelijk beschermd voor weersinvloeden door de baldakijn. De ochtendzon zal Maria wat beschijnen, de middagzon het Kind. De (meestal) westelijke regen heeft minder invloed op de groep. De hoogte beschermt het geheel iets tegen vandalisme. Om de paar jaar het vuil van de objecten borstelen zou mooi zijn. Dan kan ook eventuele nieuwe schade geconstateerd worden en kan dan snel worden hersteld.

De studio C/R Metalen (olv Patrick Storme) zorgde voor de conservatie van de kroon. De studio C/R Hout (olv Charles Indekeu) zorgde voor zowel de conservatie van de houten H. Geest met stralenkrans als het Jezuskind. Op 21 december 2018 werd de Madonna teruggeplaatst (door de firma ALDAK uit Beveren en Noortje Cools), het Jezuskind werd ook vastgezet naast zijn moeder. De ontbrekende kruisstaf werd bijgemaakt door Patrick Storme het kruis in analogie met het kruis op het baldakijn en is verguld door Noortje Cools, en herplaatst in februari 2019.

Nota: Voor dit artikel werd dankbaar gebruik gemaakt van diverse restauratie dossiers van Opleiding Conservatie/Restauratie van de Artesis Hogeschool Antwerpen en later in de tijd Universiteit Antwerpen (Faculteit Ontwerpwetenschappen). Met dank aan docente Carolien van der Star voor haar nauwkeurig toezicht en aanpassingen.

Een kopie van het dossier bevindt zich in het archief van Voor Kruis en Beeld vzw. Geïnteresseerden kunnen inzage hebben van dit dossier, mits voorafgaande afspraak.

O.-L.-Vrouw met de druiventros 'Troosteres der Bedrukten'

"Antwerpse processiemadonna's, deel 7"
door Jos Dobbeleers

In onze rubriek "Antwerpse processiemadonna's" zijn we aan de zevende aflevering toe en hiervoor brengen we een bezoek aan het Mariabeeld met de dubbele benaming: "O.-L.-Vrouw met de Druiventros / Troosteres der Bedrukten" in de St.-Willibrorduskerk in de Kerkstraat in Antwerpen.

Vooraleer we het beeld opzoeken en nader gaan bekijken is het wel de moeite waard om iets meer te weten over de Mariadevotie in deze kerk.

In 1264 wordt er voor het eerst melding gemaakt van een O.-L.-Vrouwekapel op het St.-Willibrordusveld. Er is echter nog geen sprake van een Mariabeeld. Na een poging van deken Hugo Knocke in 1294 om van deze kapel een parochiekerk te maken stichtte Egidius van Wijneghem, deken van het O.-L.-Vrouwekapittel, er in 1295 een kapelanie ter ere van O.-L.-V., in Capelle beatae Mariae Virginis, loci Sancti Willibrordi juxta Antwerpiam (in de kapel van O.-L.-V. op het St.-Willibrordusveld bij Antwerpen), waar

God dagelijks (!?) door de verdiensten zijner allerheiligste Moeder mirakelen doet. Dit 'dagelijks' zal wel niet meer willen zeggen dan dat de gelovigen er de bekomen gunsten aan de tussenkomst van O.-L.-V. toeschreven.

Maar hierin vinden de geschiedkundigen wel een duidelijk bewijs dat er toen al een Mariabeeld moet geweest zijn dat met veel godsvrucht door de Antwerpse bevolking vereerd werd. De verering van O.-L.-Vrouw in St.-Willibrordus is dan in feite de oudste van de stad daar O.-L.-Vrouw op-'t Stokske pas in de 15de eeuw verschijnt.

In 1304 verleende het kapittel van O.-L.-Vrouwekerk toelating om een parochiekerk te stichten, maar officieel duurde het nog tot 5 mei 1441 (wanneer ze haar eigen doopvont kreeg) vooraleer ze deze titel mocht dragen.

Het kerkgebouw heeft een lange geschiedenis. Aan de huidige kerk zijn er zes voorafgegaan. De

opsomming hiervan heeft echter weinig belang in het kader van dit artikel. Uiteraard heeft de St.-Willibrorduskerk veel geleden onder de slagen van de beeldstormers in 1566. Geen enkel beeld bleef gespaard en het is te danken aan een paar wakkere parochianen dat het Mariabeeld veilig werd opgeborgen en wanneer de vlaag van vernieling voorbij was en de storm bedaard, werd het beeld op zijn plaats gezet en was de kerk weldra opnieuw het bedevaartsoord van vroeger.

De rustige tijd duurde echter niet lang. Het oorlogsmonster dook opnieuw op maar geleerd door vroegere ervaringen werd het beeld ook nu verstoep. De Spanjaarden belegerden Antwerpen en, tijdens de schermutselingen om de Slag van Deurne (2.3.1579), werden al de huizen langs de Eyendijk (Kerkstraat) alsook de kerk platgebrand.

Een hele tijd later, wanneer een vrouw in haar afgebrande huis naar overgebleven waardevolle spullen kwam zoeken, vond zij het door de brand beschadigde beeld. Ze bewaarde het enige tijd en gaf het dan aan juffrouw Maria Loffon, dochter van de aalmoezenier van de stad, die het op haar beurt aan haar nicht Gertrude Notte gaf die in het begijnhof woonde. Deze dames besloten het beeld te reinigen maar dat was geen succes. De brandsporen bleven.

Intussen was de St.-Willibrorduskerk weer opgebouwd en het beeldje van de H. Maagd werd als verloren beschouwd. Intussen kwam kanunnik Miraeus, provisor van de St.-Willibrorduskerk en ijverig bezieler van Maria's eredienst, te weten dat op het begijnhof een vrouwe woonde welk een bijzonder mooi Mariabeeldje bezat. Samen met Arnoldus Theeus, kerkmeester van St.-Willibrorduskerk, trok hij er op af. Nauwelijks had de kerkmeester het beeld gezien of hij sloeg de handen ineen en riep: "Dit is O.-L.-Vrouw van St.-Willibrorduskerk!" en, na toestemming van de bisschop en van het kapittel, werd het plechtig overgebracht naar de intussen nieuwe kerk.

1

Maar weer dreigde er oorlog. De Hollanders zakten af naar 't zuiden en schenen het vooral op Antwerpen gemunt te hebben. Omdat de streek buiten de wallen als onveilig werd beschouwd werd het beeld, op bevel van de hogere kerkelijke overheid, binnen de stad gebracht en wel naar de (inmiddels verdwenen) St.-Elooiakapel op de Paardenmarkt. Spoedig bleek deze kapel te klein en bracht men het Mariabeeld naar de Keizerskapel (van het droogscheedersambacht) in de Keizerstraat waar het in 1625 het bezoek kreeg van de Infante Isabella, landvoogdes der Nederlanden. De steeds groeiende volkstoeloop voor het beeldje was voor bisschop Johannes Malderus aanleiding om op 11 april 1626 een broederschap te stichten onder de benaming "O.-L.-Vrouwe, Troosteresse der Bedrukten, zoo levenden als dooden" die in 1689 werd gewijzigd in "O.-L.-Vrouw-Geboorte, Troost der Bedrukten".

Pas in 1648, bij het sluiten van de Vrede van Munster, kwam de rust terug in onze gewesten. De parochianen van de St.-Willibrorduskerk voelden zich weer veilig en hun eerste zorg gold dan ook het terugvragen van hun devotiebeeldje. De bisschop van Antwerpen stemde toe en op 7 september 1648 werd het Mariabeeldje naar zijn oude plaats gebracht. Sindsdien heeft het de parochie niet meer verlaten.

Op 24 september 1891, de dag van de wijding van de huidige kerk (arch. L. Blomme 1840-1918), werd het beeldje van de oude kerk plechtig daarheen gebracht en... is er nog steeds. En dan wordt het nu hoge tijd dat we het wonderbaarlijke beeldje wat nader gaan bekijken.

Wanneer we de St.-Willibrorduskerk binnen gaan langs de hoofdingang aan de Kerkstraat vinden we de O.-L.-Vrouwekapel vooraan in de linker zijbeuk. De glasramen in de Mariakapel (1894) zijn van de hand van J. Osterrath (1815-1898). Zij stellen 12 gebeurtenissen uit het leven van Maria voor. Links ziet men nog een glasraam (1911) van J. Dobbelaere waarop de verering van het beeld door noodlijdenden en de kroning ervan door kardinaal Goossens op 14 augustus 1902 is voorgesteld.

Op het altaar staat een retabel (1894), beeldhouwd door De Boeck en Van Wint. De tafereel stellen de geboorte van Maria, haar opdracht in de tempel, haar dood en haar kroning in de hemel voor. Centraal prijkt dan het processiebeeld van de H. Maagd.

Het beeld dat er nu staat is echter een kopie want het origineel, dat volgens deskundigen stamt uit de 15de eeuw, zit veilig achter slot en grendel. Als we de oude boeken mogen geloven is het beeld (voetstuk inbegrepen) nauwelijks één voet (30 cm) hoog maar ik genoot het voorrecht het oude beeld uit de koffer te mogen bekijken en toen bleek de hoogte van het beeld... 60 cm. Onze voorouders leefden waarschijnlijk op

grote voet. Het huidige beeld is dus zeker niet het eerste beeld dat op het einde van de 13de en in de loop van de 14de eeuw vereerd werd. Hiervan is niets bekend, geen prent of tekening.

Het beeld is gekapt uit eikenhout en was oorspronkelijk gepolychromeerd. Aan het hoofd is een lege kroon gesneden maar wanneer de H. Maagd is opgekleed ziet men dat niet omdat er dan een zilveren of gouden kroon wordt opgezet. Het gebeeldhouwde haar is verguld en hangt in lange krullende trossen over haar (eveneens gebeeldhouwde) kledij tot het midden van haar lichaam. In de linkse hand houdt Maria een tros blauwe druiven vast en op de rechterhand draagt zij het Kindje Jezus dat vroeger een vogeltje vast had maar dat we door beschadiging nu niet meer kunnen zien. Het beeld in de kerk is steeds getooid in een prachtig gewaad in goudbrokaat en fluweel en aangepast aan de liturgische kleuren van het kerkelijk jaar.

Vanaf het midden van de 14de eeuw dateert de ommegang of processie, die geregeld elk jaar uittrok en waarin telkens het beeld van de H. Maagd werd rondgedragen. Deze processie heeft, zoals in de meeste Antwerpse parochies, haar rondgang gekend tot in de 60-er jaren van de vorige eeuw. Nu is er enkel nog een rondgang in de kerk op de eerste zondag van oktober, bij het octaaf van O.-L.-Vrouw-Geboorte. Dan wordt het origineel beeld feestelijk aangekleed en gekroond. Dit laatste is ook het geval bij het hoogfeest van O.-L.-Vrouw op 15 augustus.

Dit beeld van O.-L.-Vrouw heeft, zoals haar Antwerpse processie-zusters, een garderobe om u tegen te zeggen. Pronkstuk is ontegensprekelijk haar processiemantel met daaronder de prachtige 19de-eeuwse schoot van crème ripzijde, waarop een gekroond monogram en talrijke bloemenranken en -krullen in reliëf zijn geborduurd. Als versiering zijn er ook nog verschillende Vlaamse harten op aangebracht alsook twee takbroches. Dit zijn broches waarbij diamanten

op een vering zijn gezet zodat hun schittering opvalt bij de minste beweging.

Op het hoofd van Maria als van het Kindje Jezus prijken dan kronen van goud, zilver en edelstenen, van 1891. Uit hetzelfde jaar dateert ook de zilveren scepter in de hand van O.-L.-Vrouw. De drie stukken werden vervaardigd door zilversmid L. Haan. Een tweede scepter werd, volgens de inscriptie, vervaardigd door de Antwerpse edelsmid Jos Junes (1871-1934) in 1902.

In verband met het wonderbeeld hangen er in de dwarsbeuk van de kerk vijf votief-schilderijtjes uit 1730. Ze zijn uniek in Antwerpen. Gelovigen

hebben ze geschonken als dank aan O.-L.-Vrouw voor een gunst of een genezing. Je ziet er opgetutte kindjes op, afgebeeld met speelgoed of een vlammend hart in de hand.

En als de lezer(es) de moeite neemt om het eeuwenoude beeld in de St.-Willibrorduskerk te gaan bekijken mag hij (of zij) niet voorbijgaan aan het schilderij van P. P. Rubens dat deze kerk rijk is en dat "St.-Willibrordus in aanbidding voor de H. Familie" voorstelt, het bevindt zich in de H. Hartkapel.

Dank aan: De heer Ludo Schoonjans
(St.-Willibrorduskerk, Antwerpen)

Literatuur

- Abbé H.Maho, *La Belgique à Marie*, Brussel 1927
- Antonii Sanderi, *Choregraphia Sacra Brabantias* 1727
- E.H. Petrus Lorckx, *Oorsprong en voortgang der Parochiale Kerke van den Heyligen Willibrordus buiten Antwerpen*, Drukkerij P.J.Parys, Antwerpen 1769
- Arthur Aerts, *Onze Lieve Vrouw van St.-Willibrordus*
- Floris Prims, *De O.-L.-Vrouwe-godsvrucht te Antwerpen*, 'Antwerpiensia' 1928
- *Jubelprocessie 12 sept. 1976*, brochure uitgegeven n.a.v. 700 jaar St.-Pauluskerk
- Leo De Wachter, *St.-Willibrordus (5de en 11de wijk)* Tijdschrift Antwerpen 1976 (deel 4)
- Werkgroep 'St.-Willibrordus Antwerpen '91', 'Honderd jaar St.-Willibrorduskerk - Antwerpen 1891-1991
- Dr. J. Van den Nieuwenhuizen, *De St.-Willibrorduskerk te Antwerpen - een monument*, beknopte gids
- *Gazet van Antwerpen*: diverse krantenknipsels
- Tijdschrift Antwerpen 1987, *d'Oude Kerk in Berchem*

Foto's (door Michel Smets)

- ¹ Het origineel houten beeld van O.-L.-Vrouw met de druiventros.
- ² De achterzijde van het origineel houten beeld, met de gekrulde haarvlechten.
- ³ Het processiebeeld, steeds mooi getooid.
- ⁴ De schoot van het processiebeeld, met het borduurwerk, de Vlaamse harten en de takbroches

Enkele geplande of bijna beëindigde ingrepen

door Alain Cols

1. Sint Rochus op de hoek van de Hoornstraat en de Lansstraat

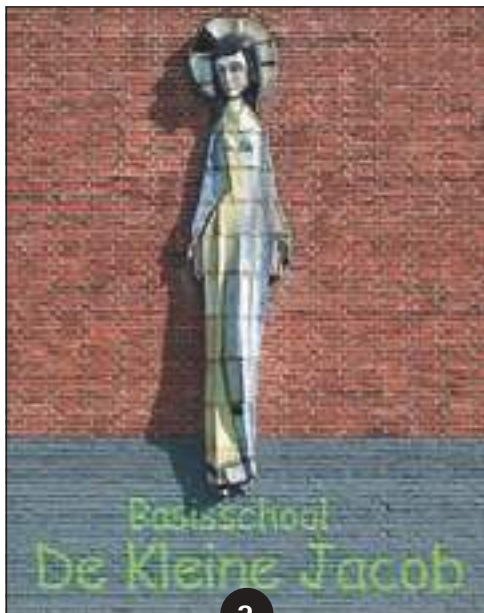
We hebben kunnen vaststellen dat het beeld, hoewel nog niet zo héél lang geleden knap opgekuist, thans zeker aan een opfrisbeurt toe is. We hebben dit met de eigenaars besproken en ze hadden geen goede ervaring met de eerdere opknappbeurt. Ze hebben er destijds veel geld aan gegeven maar van de waterverf en het bladgoud was binnen de kortste keren niets meer te merken. Bedoeling is dit nu correct uit te voeren. Voorstellen van onze huisrestaurateurs zullen onderzocht worden.

Het sympathieke beeldje van H. Rochus met zijn trouwe hond dat in 1866 op het pand (dat zelf van 1600 dateert) is aangebracht is nu ook opgenomen in het nieuwe beheersplan dat 30 beelden bevat die in aanmerking komen voor verhoogde subsidies. Dit beheersplan bevat alle beschermde beelden die geen eigen beheersplan hebben.

2. Frans Halsplein Mariabeeld in geglazuurde ceramiek

Deze kleurrijke moderne voorstelling van Maria Middelaers (van de hand van Mark Van den Poel), beeld dat rond 1960 tegen de gevel van de school werd geplaatst is aan restauratie toe. Enkele onderdelen zijn losgekomen en er zijn scheuren vastgesteld. Regen met insijpelend water, gevolgd door vorst kunnen het beeld verder doen aftakelen.

Een geraadpleegde specialist in ceramiek neemt kortelings het beeld onder handen.

3. Calvarie van de Paardenmarkt op de binnenkoer van de pastorie van de Sint Antoniuskerk en Calvarie aan de Wilde Zee.

De beeldengroep van de Paardenmarkt was sinds 2016 in restauratie. Het afgenomen Christus-copus werd in het atelier van Geneviève Hardy, behandeld. De flankerende beelden werden in situ gerestaureerd. Het Christus beeld is eind 2019 teruggeplaatst weliswaar zonder armen. Het wordt kortelings vervolledigd, hopelijk is het gebeurd voor u dit leest. Dit is wel een uiterst oude Calvarie die in 1737 werd ingewijd op een andere plaats, namelijk aan de verdwenen Kalkbrug aan de huidige St Pietersvliet. Het wordt aan De Cock en Pompe toegeschreven, bekende namen die andere beelden in Antwerpen generaliseerd hebben. Om het geheel te bewonderen moet je over het muurtje kijken rechts van de kerk als je er voor staat.

Eventjes de Antwerpse calvariegroepen op een rijtje:

Afkomstig van een vroegere brug:

- Driehespenstraat (aan Vleeshuis)
- Korte Nieuwstraat
- Schrijnwerkersstraat (Wilde Zee)

Andere calvariegroepen:

- Kammenstraat (vml. Witzustersklooster)
- Lange Nieuwstraat (zuidportaal Sint-Jacobskerk)
- Paardenmarkt (Sint-Antoniuserk, tuin pastorie)

De calvarie van de Wilde Zee is eigendom van de stad, heeft een eigen beheersplan en staat op het programma voor restauratie in de nabije toekomst. Onder andere het beeld van de H. Johannes is inderdaad in zeer slechte staat.

----- QUIZVRAAG -----

In een randgemeente van Antwerpen staat een harmonieus geheel van 7 huizen, duidelijk geïnspireerd op de Griekse architectuur. Er staan ook heel wat Griekse beelden in niches of op sokkels. Eén beeld hoort hier niet thuis. Over welk beeld gaat het, in welke gemeente, welke straat en op welk huisnummer?

Mail het door vòòr 31 mei 2020 naar:
secr.vkb@proximus.be

Uit de juiste antwoorden loten we een winnaar die het boek "Madonna en heiligenbeelden in de Antwerpse binnenstad" ontvangt.

Veel succes!

4. Vrijdagmarkt en Vrijdagmarktstraatje

Tegenover het imposante Plantin Moretusmuseum ziet een kleine sierlijke Madonna in gebed alle bezoekers van heinde en verre voorbijkomen. Het beeldje uit 1951, dat op de puinhoop van de V-bommen werd geplaatst na de wederopbouw van het pleintje, is aan restauratie en reiniging toe. Weldra zal de Madonna weer in volle glorie met de voorbijgangers in gesprek kunnen treden.

5. Verlichting en Bescherming tegen zwaar verkeer

Van 180 beelden in de binnenstad die we hebben nagekeken hebben 82 een lantaarn of andere vorm van verlichting. Maar spijtig genoeg branden slechts 32 van deze 84 lantaarns ofte minder dan 40%.

In het "licht" van de erfgoeddag die in het teken staat van "NACHT" hebben we de stad daarvoor

aangeschreven. Ze zijn bewust van het belang dit percentage te verhogen, dit brengt echter serieuze kosten met zich mee, voornamelijk wegens het aanpassen van de aansluitdozen aan nieuwe normen etc... Hopelijk vinden ze een budget in één of andere schuif. Wordt vervolgd.

In het recent verleden werden helaas meerdere beelden door vrachtwagens aangereden. De laatste was de madonna op de hoek van de Korte Noordstraat en de Predikerinnenstraat, zie artikel. Hier ook is de stad aangesproken om op strategische plaatsen paaltjes te plaatsen die ongelukken met de beelden moeten voorkomen. Zo zijn we nu op een kleine dertig beelden gekomen die verder onderzocht zullen worden op haalbaarheid.

Hieronder een foto van de sfeervolle verlichte Madonna Lantaarn in de Huikstraat en de paaltjes in de Markgravestraat die het verder gelegen Mariabeeld beschermen.

door Alain Cols

Het is niet alle dagen dat er postzegels uitgegeven worden met Maria als thema. Maar wat we nu vernomen hebben kan ons alleen ten zeerste verheugen. De Antwerpse postzegelclub Cosmos, meer dan 90 jaar jong, geeft ieder jaar een vel uit met 10 luxepostzegels rond een bepaald thema. En dit jaar hebben ze als thema «de Antwerpse madonna's» gekozen.

Zulke vellen zijn vooral voor verzamelaars bedoeld maar kunnen perfect dienen om een brief te frankeren. Je betaalt 20 € voor de 10

zegels, ongeveer het dubbele van een gewone postzegel. Toch de moeite waard en dank aan de club voor het mooie werk.

De 9de nationale ruildag met tentoonstelling van unieke verzamelingen ging door op 22 februari 2020 van 09.00 tot 15.00 in zaal Meyer van het centrum Oosterveld Groenenborgerlaan, 216 in 2610 Wilrijk. De madonnapostzegels werden er uiteraard verkocht. Zo gewenst kan men nog bijbestellen. Een voorbeeld hiervan staat op de achterkaft.

'Voor Kruis en Beeld' bezocht een tentoonstelling in het gebouw van het "Loodswezen" van weleer, en deed er een aangename ontdekking Het Ave Anvers project

door Peggy Verelst

Peggy deelt mee: dit project is gegroeid uit de zoektocht naar een nieuwe manier om Antwerpen aan zowel de Antwerpenaren als de bezoekers aan de stad voor te stellen. Geen toeristische fotoboeken of gegidste rondleidingen, maar iets tastbaars dat hen aanzet om zelf op ontdekking te gaan en dat zij als herinnering willen koesteren.

Als uitgangspunt werd gekozen voor de talrijke Madonna's die in de stad te vinden zijn. Uitgaande van foto's werd geëxperimenteerd met verschillende technieken zoals collages, inkt, bister, plakaatverf, zeefdruk, borduren, enz. om portretten te creëren.

Door het aanbieden van deze portretten op gebruiksvoorwerpen, bv borden, een boek, zal de bezoeker getriggerd worden om de Madonna's

in de stad te ontdekken of op zoek te gaan naar het originele beeld dat bij het portret hoort. Op deze manier wordt een patrimonium, dat iets minder opvallend is, toch voorgesteld aan de Antwerpse bezoeker.

Deze ontdekking bood ons eveneens 'n wonderlijk toeval! De echtgenoot van Peggy kent het waaien en draaien van websites als geen ander. Onder zijn leiding kunnen we onze website opnieuw opbouwen. Onze oprechtste dank voor deze hulp Gerd!

**MET DANK VOOR UW FINANCIËLE STEUN GEDURENDE HET JAAR 2019!
WIJ WENSEN JULLIE GEDURENDE 2020 NOG HEERLIJKE SEIZOENEN EN
EEN ZALIG PAASFEEST!**

*

Callens B. Wilrijk; Philips P&A BVBA Antwerpen; Van Campenhout-Van Goethem Mechelen; Coppens L. Ekeren; Brouwer E. Antwerpen; De Schamphelaere M. Edegem; Holtrust R. Essen; Peeters P. Antwerpen; Peeters J. Deurne; Willems M. Ekeren; De Bleser A. Antwerpen; Rijsheuvels Chr. Wilrijk; Grobet J. Antwerpen; Judof F. Rumst; Lamiroy-Foket G. Mortsel; Leijssen E. Borgerhout; Matinian Antwerpen; Pepermans H. Berchem; Andries B. Berchem; Collin J. Antwerpen; Cooreman-Van Meeuwen F. Antwerpen-Berchem; du Bois de Vroylande MC. Beauvechain; Govaerts P. Merksem; Rouchet-Dedroog A. Merksem; Van Bouwel-Lembrechts Deurne; Vanoystaeyen-Geerincx Boechout.

**

Bergsma-Heylen H. Borgerhout; De Bleser-Van Den Eynden J. Merksem; De Meulder-Segers Merksem; De Proft A. Aalst; Kiebooms B. Boechout; Loos JP Edegem; Meesters J. Antwerpen-Berchem; Michelet P. Hove; Rombouts-Petri J. Schoten; Tirelire G. Berchem; Van Gestel B. Berchem; Van Houtte A. Antwerpen; Van Rompaey M. Schoten; Vekemans R. Lier; Wagenaar S. Wijnegem; ZwartZusters Van Antwerpen Berchem; Van Impe-Monte D. Mortsel; Arnou N. Brugge; Arts T. Brussel; Avonts M. Hemiksem; Cant L. Deurne; Cattrysse P. Hamme; Claesen M. Wilrijk; Cols A. Hove; Croenen S. Borgerhout; De Meulder C. Boechout; De Munk G. Antwerpen; Dewaele I. Kapellen; Dewulf-De Boeck Antwerpen; Dobbeleers J. Antwerpen; Dobbeleers-Borghs W. Merksem; Hertoghe-Castelein M. s'Gravenwezel; Huysmans R. Antwerpen; Kusters-Vanaken J. Merksem; Lippens-Dobbeleers A. Antwerpen; Marijse J. Merksem; Merckx G. Hove; Mertens M. Merksem; Mommaers A. Antwerpen; Museur-Leman Antwerpen; Myncke A. Antwerpen; Naedts C. Wijnegem; Nollt-Nevelsteen W. Hove; Nuts M. Brecht-Sint-Job-In-'t-Goor; Nys H. Borsbeek; Penders M. Brasschaat; Regnier M. Borgerhout; Schoenmaekers D. Antwerpen; Schots-De Keyser J. Hove; Smets M. Antwerpen; Sorsen P. Merksem; van de Werve de Vorsselaer Y. Schilde; Van De Wiele J. Antwerpen; Van Der Elst B. Merksem; Van Deun-Dewitte Ekeren; Van Herck A. Mortsel; Van Lier-Winnepenninckx H. Antwerpen; Van Mirlo Chr. Antwerpen; Van Rijsbergen W. Antwerpen; Vanderhoeft H. Antwerpen; Vangenechten-Van Den Bossche Antwerpen; Verbeek-Heyselberghs C. Hove; Verelst A. Wilrijk; Vermeulen A. Kontich; Vertriest-Contamine Hove; Zaman L. Antwerpen; Castelein-Claeys Bouuaert P. Kontich; De Keersmaeker A. Antwerpen.

Mariabeelden in historisch Antwerpen

Koninklijke Philatelie Club COSMOS 1927 - 2020

